

Het Handmelken.

Wanneer we dezen oerouder arbeid aan eens bespreking onderwerpen, dan stemt eene oppervlakkige beschouwing tot tevredenheid. Na de tachtiger jaren zien we een onvermoeid streven om het melken op te voeren. Door woord en geschrift, het houden van „melkwedstrijden“, stalwedstrijden en melkcursussen, het vormen van voormelkers, het houden van melkwedstrijden op de boerderij ter uitbreiding en meer volmaking der melkcursussen, door het aanstellen van een practicus naast een deskundige, wordt den veehouders de noodige kennis bijgebracht, wordt getracht het melken te verheffen tot een hoogte, alwaar men de zon kan aanschouwen. Het valt niet te ontkennen, dat er van dit streven nut is uitgegaan en nog gaat. Er is meer eenheid gekomen in de „melkmethode“, de zindelijke melkwinning vooral is ten zeerste bevorderd en men heeft voor den melkarbeid eens belangstelling weten te weten te wekken, welke nog voortduurt, getuige de cijfers, welke jaarlijks worden gepubliceerd omtrent het aantal gediplomeerde voormelkers en melkers.

Gaan we echter het onderwerp dieper dan aan de oppervlakte bearbeiten, dan blijkt dat ook deze medaille haar keerzijde heeft. Wat toch is het geval! Reeds zijn er plaatsen in ons land aan te wijzen, waar met zeer veel moeite het benodigd aantal leerlingen verkregen kan worden of steeds onvoldoende blijkt te zijn. Dit zegt niets, maar daarnaast ook veel Men kan zich troosten met de gedachte, dat al wat nieuw is de veehouders tot voorzichtigheid maant, dat de boer zich steeds conservatief toont enz.; aldus bekeken is het verschijnsel zelfs normaal te noemen. Anderzijds dient men te bedenken, dat het behalen van een melkdiploma geen nieuwtje meer is en de veehouder thans wel zoo ver is, dat hij wel genegen is een zekere handeling in zijn bedrijf te volgen, indien deze hem voordeel biedt; de tijdsomstandigheden toch leeren hem dit wel. Er is belangstelling voor het melken, zeker, maar deze blijkt het grootst te zijn bij hen, die hun arbeid in loondienst verrichten. De knecht en de voormelker kunnen door het bezit van een melkdiploma hoogere loonen op de arbeidsmarkt bekomen. Bovendien: een voormelkersdiploma strekt tot eer; immers de gediplomeerde voormelker mag les geven in het melken.

Het melkexamen wordt veelal gehouden bij veehouders, die met hun tijd meeleven. In het belang van den melkarbeid stellen zij hun veestapel beschikbaar. Hier wordt een offer gegeven. Aan wien? De leidende personen achten zich gelukkig, zoo zij een geschikte boerderij kunnen bemachtigen. Moest dit zoo zijn, is dit goed? Bij den huidigen stand van zaken zijn de leidende personen dus meer of minder afhankelijk van enkele veehouders, ten opzichte van het te houden melkexamen.

Met het oog op de beoordeeling moet bij het melkexamen gegeven en genomen worden. Dit kan bij de normen, die worden gesteld, niet anders. Abnormaal melkende koeien zijn niet geschikt. Lastige dieren, melkzuchtige-, „taaimelkte“ koeien, zij die kleine speentjes bezitten en meer, worden uitgeschift. Daar het tusschen duim en vinger melken verboden is - elders wordt het oogluikend toegelaten - zijn uiers met kleine tepels absoluut ongeschikt. Deze klip vooral moet omzeild worden. Den veehouders wordt dan ook gevraagd of zij de meest geschikte dieren willen uitzoeken. De normale melkgevallen, de meest gemakkelijke koeien, worden door de kandidaten tijdens het melkexamen derhalve gemolken. Is dit in den haak?

Welk een indruk moet deze schifting op den vooraanstaanden boer maken? Nog zwijgt hij, al zijn we overtuigd dat hem deze handeling niet ontgaat. En terecht! Hij, en enkelen meer, weten welk een waarde aan een dergelijk examen en de behaalde diploma's kan en mag gehecht worden. De rest ondervindt dit later, eventueel tot haar schade, zelf wel. Zeker, de thans geschoolde melker heeft tijdens het examen blijk gegeven, dat hij een normaal melkende koe zeer goed, goed of matig - dit demonstreert zich in de cijfers, die op het behaalde diploma zijn vermeld - van de melk, volgens de voorschriften, kan ontlasten, maar dit is niet voldoende.

De leidende personen stellen zich met de normale gevallen tevreden, de praktijk kan dit niet. Immers ieder jaar, hoewel afwisselend, komen er abnormale - het zijn daardoor normale gevallen voor, die behandeld moeten worden. Soms dagen aaneen - soms weken - moet het witte vocht tusschen duim en vinger verwerkt worden. Meerdere afwijkingen zijn te noemen, doch genoeg. De practisch geschoolde melker dient al de anormale gevallen voldoende vlug, handig en goed te kunnen verwerken, daarbij zorg dragend dat de koeien „op de melk blijven" en te zijner tijd onder de normale gevallen - zoo de praktijk die kent - opgenomen kunnen worden. Een melker, die bij al deze afwijkingen slagvaardigheid toont is in de praktijk een goede melker. We voelen voldoende, dat hier de theorie en de praktijk elkander niet dekken.

Laat ons het onderwerp uit een anderen gezichtshoek bekijken.

Na de malaise van omstreeks 1880 werden vooral twee punten in het melken opgenomen. Het waren: de leer der hygiëne en de stelling „het nuttig reageeren op verworven eigenschappen". Teneinde de zindelijke melkwinning te bevorderen, werden onderscheidene handelingen in de „melkmethode" ingevoerd. Voor de melkmanipulatiën, naast andere, waren vooral van belang het in de volle hand melken, het droog melken, en het in den ban doen der melkwijze; „het strippen". De leerstelling van Lamarch - ze kwam door Darwin in haar volheid naar voren - bracht voor het melken verklaringen, die van het hoogste belang schenen te zijn. Het melken - de melkmanipulatiën - werd in stede van secundair, ineens primair. De literatuur uit dien tijd, het melken rakend, geeft daarvan wel een overduidelijk bewijs. Schrijft Reinders o.a. niet in zijn Handboek: „Waarnemingen hebben echter geleerd, dat hoe beter de uier telkens wordt uitgemolken, des te meer melk wordt verkregen en des te langer het melk geven aanhoudt. Vooral is het van belang daarop te letten bij jonge koeien - vaarzen - die het eerst aan de melk gekomen zijn. In zekeren zin kan gezegd worden, dat juist door oefening van het orgaan de goede melkgeefsters gevormd worden".

Gevallen worden aangehaald, welke het bovenstaande zouden moeten staven. Boven dien bracht de „aanpassingstheorie" eene aannemelijke verklaring voor het ontstaan van strengen en knopen in de spenen, het scheefmelken, het worpelen en het wrijven, het namelken, de lage melkproductie en meer. Deze ongewenschte voorvallen in het bedrijf werden voortaan openlijk, of wel in stilte aan ongeschoold melkpersoneel geweten, een mentaliteit die tot op den huidigen dag voortduurt. Mede hierdoor dagteekent na de malaise een verhoogd streven, om het melken in gunstigen zin te wijzigen. Toevoeging van en veranderingen in de manipulatiën kwamen tot stand, welke evolutie we terug vinden in de Hegelundsche melkmethode. Direct zij hier opgemerkt, dat deze „maakmethode" noch de melkproductie heeft opgevoerd, noch ongunstige factoren, als boven gegeven, heeft weggenomen.

Toch hebben genoemde punten een machtigen invloed op den melkarbeid uitgeoefend, een overwicht, dat nog in melkwerkzaamheden en in de melklitteratuur terug te vinden is. Dient hierin geen verandering te worden gebracht?

Met de nieuwe erfelijkheidsleer en haar wetten voor oogen weten we thans, dat deze stelling van Darwin als verouderd aangemerkt moet worden. Hiermee is reeds direct de onderbouw ondermijnd, waaruit volgt, dat de bovenbouw bouwvallig zal zijn. Het scheefmelken is zeker tot eene ongewenschte bewerking terug te brengen, maar behoort tot de uitzonderingen. Dat door ruw melken strengen ontstaan is mogelijk, doch de oorzaak moet veelal in speen-betrapping, infectie en inwendige aanleg gezocht worden. En vrij algemeen wordt nog verkondigd, dat door beteren melkarbeid de productie aanmerkelijk kan worden verhoogd. We vragen: waarop berust die uitspraak; wortelt ook zij niet in de aanpassings-theorie van verworven eigenschappen? Of verlaat men zich hier op de practijk?

We weten thans, dat een koe niet door de melkmanipulatiën tot eene goede melkgeefster wordt gevormd, zij is dit al reeds door haren aanleg of niet. En verder laten de uitwendige invloeden, welke het dier voor en tijdens de lactatie ondervindt, zich niet onbetuigd ter bepaling der melkproductie. Daarbij is het melken, zonder de juiste plaats te kunnen bepalen, slechts een schakel in de productie-keten. Door de inwendige aanleg en de vele uitwendige factoren die mede in het spel zijn, is het melken niet primair, doch als secundair te beschouwen. We mogen derhalve uit het bovenstaande wel besluiten, dat de oude erfelijkheid, leerstelling en de leer der hygiëne niet hebben kunnen brengen wat voorheen verwacht mocht worden. En al heeft het inzicht, dat de zindelijkheid der melkwinning een zeer belangrijke factor is, voor het slagen der melkverwerking velerlei verbetering gebracht in de melkmethode, deze verbeteringen richten zich meer op de waarde van het melkproduct en kunnen dan ook niet als fundamenteele wijzigingen in het melken worden aangemerkt. Zij zijn eerder bijkomstig en hebben zelfs ten gevolge gehad, dat het melken is verwrongen in een bepaalde richting, die, hoe ook op theoretische gronden verdedigd en voorgeschreven, voortdurend in strijd is met de practijk.

Denk slechts aan het droogmelken, het in de vollehand melken, het strippen en meer. Bij die het onderwerp, het melken in de breedte en diepte heeft bearbeid, weet, dat we er met het handmelken nog niet zijn en er ook moeilijk langs de huidige richtlijnen zullen komen. Bij de theoretici en practici is er in spreken en doen geen eenheid. Zelfs zijn ze onderling verdeeld. De een meent zus, de andere zoo te moeten arbeiden. De oorzaak hiervan moet vooral gezocht worden in de omstandigheid, dat het handmelken in deze eeuw van het experimenteele nog is een „ervaringsmethode“, waarin dan de leer der hygiëne en een oude erfelijkheidsstak zijn opgenomen.

We moeten dit inderdaad betreuren. Hier is een arbeid, die dagelijks 440.000 melkuren vraagt, een bedrijf, dat indirect vele menschen werk en brood verschaft, op zijn zachtst uitgedrukt, zeer onvoldoende gefundeerd. Het wordt dan ook meer dan tijd, dat de melk-arbeid serieus, critisch, proefondervindelijk, efficient wordt bekeken en onderzocht. Hieraan is groote behoefte. Wij allen dienen te weten, ook met het oog op het meer natuurlijke machinale melken, hoe we het handmelken kunnen en moeten bezien. Dan zullen er geen handelingen worden gedecreteerd, die de veehouder onmogelijk consequent in toepassing kan brengen. Nemen we slechts een op het oog onschuldig voorbeeld tot staving. Er wordt voorgeschreven en geleeraard, de melker dient in de volle hand, egaal, krachtig door te melken tot het dier uitgemolken is. Dit is bij een koe, die

de melk gemakkelijk afgeeft - een normaal geval dus - mogelijk. Doch bij de rest der dieren, die zwaarder of zwaar melken en daarbij een hooge melkgift verzekeren, is dit voorschrift niet te handhaven. We tarten een geschoolden melker, om eenige van zulke dieren achtereenvolgens op de voorgeschreven wijze van de melk te ontlasten. We maken ons dan ook sterk dat, zoo dit punt aan tijd-, bewegings-, en vermoeidheidstudien werd onderworpen, er geheel andere inzichten en voorschriften zouden komen.

Eerst als de verouderde inzichten en onpractische voorschriften zijn uitgestooten en gewijzigd, de manipulatiën, het melken eigen, alle proefondervindelijk, wetenschappelijk zijn vastgesteld in verband met den huidigen stand der wetenschap, is het mogelijk eenheid in den melkarbeid te brengen, is het mogelijk de boeren uit kracht van inzicht te laten werken, terwijl de leidende personen dan inderdaad doelbewust en leidend bij dezen oerouden arbeid kunnen optreden.

Als het getij verloopt verzet men de bakens. Wij dienen de teekenen des tijds te verstaan. Inderdaad is thans de tijd aangebroken om bij het melken de nieuwe richtlijnen experimenteel uit te stippelen. Het melken, zijnde een samenvatting van een aantal bedrijfsfactoren - althans zoo kan men het beschouwen - dient noodwendig een evolutie te ondergaan, opdat de boer niet staat èn als leek èn als „onvolgzaam" in zijn bedrijf, en de deskundige leiders doelbewust, grondig, exact de materie in kwestie kunnen onderwijzen. Dan zal het moment zijn aangebroken, dat practijk en theorie elkaar bij het handmelken de hand kunnen reiken.

Balkbrug.

A. Terpstra.